

UKRAINA SÕJA MÕJU EUROOPA JULGEOLEKULE

Putin soovib võitu Ukrainas, et näidata oma geopoliitilist üleolekut Läänest ning kujundada ümber Euroopa julgeolekuruum. Venemaa ambitsioonidele allumine ohustab Eesti ja Euroopa julgeolekut.

Putin usub, et aeg töötab tema kasuks ning Lääs ja Ukraina väsivad. Samas ei maksa Läänel ülehinnata Venemaa planeerimisvõimet.

Venemaale tõenäoliselt sobib vahe-eesmärgina konflikti külmutamine oma tingimustel. Selle saavutamiseks kasutab Venemaa nii tuumahirmutamist kui ka varjatud suhtlust.

Putini eesmärk on võit sõjas Ukrainaga, kuid võidu definitsioon ja parameetrid ei ole fikseeritud. Need võivad ajas muutuda vastavalt sõjalistele arengutele: võiduna saab Putin käsitleda igasugust Venemaa territooriumi laiendamist, mis sisuliselt tähendab järjekordset agressioonidividendi naaberriikide suveräänsuse arvelt ning loob sellega lähtekoha jätkuvaks laienemiseks tulevikus. Lisaks soovib Venemaa võiduga Ukrainas näidata Läänele, et on sellest üle nii sõjaliselt kui ka poliitiliselt. Mida pikemalt sõda kestab, seda suuremaks vastav vajadus muutub, sest seda enam on Kremlil tarvis tõestada, et sõda ei käi mitte kahe riigi, vaid kahe süsteemi: Venemaa ning Lääne vahel.

Venemaa tõenäoliselt eeldab, et sõda lõppeb läbirääkimistega. Need ei pruugi viia sõja lõpetamiseni, vaid vaherahu või konflikti külmutamiseni. Kreml eesmärk on kurnamissõjaga luua läbirääkimisteks olukord, kus Ukraina on allaheitlik ning Lääs järeleandlik Putini nõudmistele. Putin on tõenäoliselt valmis koheseks vaherahuks, kui Ukraina oleks valmis sõjategevuse lõpetama ning aktsepteerima territooriumide kaotust. Läbirääkimistel jääb Venemaa tõenäoliselt nõudma okupeeritud alade *de facto* kuulumist Venemaale, keeldu Ukraina astumiseks NATO-sse ning piiranguid relvasüsteemidele, mida Kreml hindab julgeolekuohuna. Putini jaoks on külmutatud konflikt Ukrainas vahelahendus, mis peab teenima lõpp-eesmärki – Ukraina üle poliitilise kontrolli saavutamist. Isegi kui Putin ei saa läbirääkimistega kõi ke, mida soovib, toetub Venemaa senisele kogemusele ja veendumusele, et kompromiss ning leppimine ebasoodsate tingimustega on üksnes ajutine. Jõu kogunedes on võimalik Ukrainat uuesti rünnata.

Venemaa jaoks ei ole läbirääkimised Ukraina üle kahepoolne küsimus, vaid mitme-poolne. Läbirääkimistel peab Venemaa vaatest osalema ka Lääs, eelkõige USA, et paika panna mitte üksnes Ukraina tulevik, vaid laiem Euroopa julgeolekukord. Putin ei ole loobunud soovist ümber vaadata Euroopa julgeolekuruum ning tõenäoliselt üritab katsetada uuendatud kujul sarnaste nõudmiste esitamisega nagu 2021. aasta lõpus NATO-le. Võitu Ukrainas näeks Venemaa rohelise tulena Euroopa julgeolekuruumi edaspidiseks ümberkujundamiseks ning osana laiemast Lääne õigus- ja väärtuspõhi-mõtete ning mõju kaotusest.

Seejuures ei maksa ülehinnata Venemaad ning tema planeerimisvõimet. Kurnamissõda ei ole eesmärk omaette, vaid Ukraina sitkuse ja vastupanu tagajärg. Putinil ei ole seni agressioonisõjas õnnestunud saavutada enda deklareeritud eesmärke – sealhulgas Donbassi allutamist oma kontrollile. Venemaa usub, et sõjas Ukrainaga töötab aeg nende kasuks. Kuid seda vaid siis, kui Lääs väsib, mistõttu Kreml panustab sõjaväsimusele Läänes ning võimendab seda. Putin kalkuleerib, et ilma Lääne piisava toeta on Ukrainal keeruline pikaajaliselt Venemaale vastu seista ning strateegilist edu saavutada.

Sõjategevusest tingituna peab Kreml tegelema endale sobiva infokeskkonna kujun-damisega. Selleks kasutab Venemaa nii avalikku kommunikatsiooni, poliitilisi ja diplomaatilisi kanaleid kui ka varjatud suhtlust. Venemaa soovib mitteametlike kanalite kaudu testida muuhulgas ka külmutatud konflikti parameetreid ning need normaliseerida. Venemaa kasutab selleks nii sisse töötatud kasulikke idioote kui ka Lääne ekspertkogukonda.

Venemaa kasutab eskalatsiooni- ja tuumahirmutamist, et avaldada mõju lääneriikide otsustajatele ja elanikkonnale. Üldjuhul on nende sõnumite kandjaks Venemaa režiimi käilakujud, kuid selle edastamiseks kasutatakse ka sihilikumaid meetodeid – tun-nustatud arvamusiidreid, ajakirjandust ja konverentse. Venemaa hindab, et tema n-ö vastutustundliku tuumariigi kuvandi juurde naasmiseks on lääneriigid tulevikus valmis tegema järeleandmisi Euroopa julgeolekuruumi ümberkujundamisel.

Tuumahirmutamise keskmes on retoorika, kuid sellega kaasnevad ka reaalsed sammud vastava relvastuse paigutamisel. Selle üks näide on tuumarelva võimalik paigutamine Valgevene territooriumile, kus võrdlemisi väikese ressursiga saavutatakse lääneriikide vastu olukord, mida saab paindlikult Venemaa huvides kasutada.

Sõda Ukrainas on pärssinud Venemaa konventsionaalset sõjalist võimet Lääne strateeg-ilisel suunal, selle kompenseerimiseks kasutatakse tulevikus peaaegu kindlalt veelgi enam tuumahirmutamist ja sõjalise võime arendust. Üks selliseid meetmeid Läänemere piirkonnas on Kaliningradi oblastis paiknevate üksuste ja nende tuumalöögi võimekust tagava taristu tugevdamine.

KÜLMUTATUD KONFLIKTI PARAMEETRID EHK VENEMAA PROPAGEERITAVAD NARRATIIVID, MILLE KINNISTUMINE MÕJUTAKS NEGATIIVSELT EESTI JA EUROOPA JULGEOLEKUT

VENEMAA NARRATIIV

- ⊗ Venemaa on tuumariik ja tuumariik ei saa sõda kaotada.
- ⊗ Sõda tuleb peatada, et vältida eskalatsiooni Venemaa ja NATO vahel.
- ⊗ Lääne demokraatiad ei suuda pikaajalist kurnamissõda ja sanktsioonide vastastikust mõju taluda.
- ⊗ Lääs peab aktsepteerima Ukrainas kujunenud (sõjalist) reaalsust – Ukraina territoriaalsed kaotused on paratamatud.
- ⊗ Ukraina riik peab olema sõjaliselt ja poliitiliselt neutraalne.
- ⊗ Euroopa julgeoleku huvides on piiratud suuruse ja piiratud relvasüsteemidega Ukraina.
- ⊗ Toimiv Euroopa julgeolekukord peab arvestama Venemaa huvidega.

TEGELIKKUS

- ⊙ Venemaa kasutab tuumarelva ähvardusena Lääne hirmutamiseks.
- ⊙ Sõda NATO-ga saab alustada ainult Venemaa ise, sõltumata Ukrainast. Venemaa toetab oma hoiaku ning tegevusega, et on agressor. NATO on kaitseallianss.
- ⊙ Lääs ei soovinud ei lühikest ega pikaajalist sõda, kuid Venemaa tegevuse tõttu on Lääs taaskäivitamas oma kaitsetööstust, mille mõju saab olema pikaajaline. Samuti muudab Vene maavaradest sõltuvuse vähendamine Lääne kerksemaks.
- ⊙ Ukraina eesmärk on oma territoriaalse terviklikkuse taastamine ja oma suveräänsuse kaitsmine kooskõlas ÜRO harta artikliga 51.
- ⊙ Venemaa vaatest tähendab Ukraina neutraalsus sisulist kontrolli Ukraina suveräänsuse üle, st nukuvälisust.
- ⊙ Ukrainast on kujunemas üks Euroopa sõjaliselt tugevamaid riike ja sellega ka Euroopa julgeolekuarhitektuuri üks alustalasid.
- ⊙ Venemaa huvidega arvestamine ohustaks Euroopa riikide julgeolekut, sest vähendaks liitlaste kohalolekut NATO idatiival.